

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
Петренко Лариси Михайлівни**

на дисертацію Рубльової Наталії Олександрівни *«Формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти»*, представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена інтенсивним розвитком цифрових технологій, які здійснюють значний вплив на всі галузі економіки та викликають суттєві зміни в структурі суспільства, оскільки представляють собою одночасно величезний ринок та індустрію, а також платформу ефективності й конкурентоспроможності всіх інших ринків та індустрій. Нині в Україні, не зважаючи на сурові умови непрогнозованих глобальних впливів, зокрема широкомасштабної російської агресії, активно розвивається інноваційне цифрове середовище життєдіяльності людини, що призводить до трансформації системи освіти та зміни освітньої парадигми.

У цьому контексті актуалізується необхідність забезпечення належної підготовки педагогічного персоналу, розвиток умінь і навичок для ефективного використання інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі; а також здатності викладати із застосуванням цифрових засобів навчання задля підвищення конкурентоздатності випускників на ринку праці в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Отже, тема дисертації Рубльової Наталії Олександрівни є актуальною, своєчасною для теорії і практики педагогічної освіти, в якій запропоновано інноваційні зміст. Вона має перспективи для подальшого розвитку відкритої освіти і науки, трансформаційного розвитку педагогів в умовах післядипломної освіти.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана в межах наукової теми кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки «Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності в майбутніх учителів початкової школи у контексті інтеграції в європейський освітній простір» (державний реєстраційний номер 0119U000671), а також теми науково-дослідної роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти «Проектування інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти як умова реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога» (державний реєстраційний номер 0120U105777). Тему дисертації затверджено вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 12 від 23.11.2021 р.).

Наукова новизна одержаних результатів, їх значення для науки й освітньої практики.

Уперше у вітчизняній професійній освіті Н. Рубльова здійснила цілісне дослідження проблеми формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Нею вперше обґрунтовано та визначено *сукупність педагогічних умов* формування цифрової компетентності педагогів, а саме: 1) діджиталізація освітнього простору, що забезпечує формування у вчителів позитивної мотивації до оволодіння цифровою компетентністю; 2) моделювання педагогічної діяльності вчителя, насиченої застосуванням цифрових засобів навчання; 3) розвиток здатностей педагогів до роботи із цифровими ресурсами й засобами навчання, ефективність упровадження яких в ІОС неперервної освіти була експериментально перевірена. Авторкою також розроблено *структурно-функційну модель формування цифрової компетентності педагогів в ІОС неперервної освіти*, що складається з компонентного, критеріального, функційного блоків та враховує внутрішні й зовнішні чинники, які впливають на формування ЦК педагогів;

За результатами дослідження *конкретизовано* компоненти як базові інваріанти цифрової компетентності педагогів у вигляді таких здатностей: особистісно-спонукальний (здатність поповнювати свої дидактичні та методичні знання про можливості й специфіку використання сучасних цифрових технологій; до алгоритмічного мислення, до впровадження цифрових технологій в освітній процес; до доцільного і ергономічного використання техніки та програмного забезпечення, електронних навчальних матеріалів, цифрових програмних продуктів у професійній діяльності та дотримання академічної доброчесності; пізнавально-комунікативний (здатність формулювати інформаційні потреби, знаходити, отримувати, аналізувати, систематизувати та генерувати цифрові дані й інформацію, використовувати новітні цифрові методи і технології у професійній діяльності для організації освітнього процесу, здатність до онлайн-комунікації з учасниками освітнього процесу у різних формах та до визначення власного рівня ЦК); інструментально-рефлексивний (здатність до пошуку, розуміння, обробки, організації та зберігання цифрової інформації, її критичного осмислення, сформованість технічних навичок та технологічних умінь, комплексних цифрових знань, необхідних для здійснення професійної діяльності, здатність створювати і використовувати педагогічні технології, відповідні методики контролю та оцінювання знань учнів, самооцінки власної професійної майстерності, її відповідності вимогам виду діяльності в напрямах, що враховують особливості конкретної предметної галузі та вміння добирати цифрові технології для оцінки, контролю та самооцінки знань у межах різних навчальних дисциплін і опрацювання результатів оцінювання за допомогою цифрових технологій);

уточнено сутність ключових понять дослідження («цифровізація», «цифровізація освіти», «цифрові технології», «цифрова компетентність

педагога», «інформаційно-освітнє середовище», «рамка цифрової компетентності», «педагогічні умови», «неперервна освіта»);

удосконалено змістове наповнення та методичний супровід процесу формування цифрової компетентності педагогів в ІОС неперервної освіти;

набули подальшого розвитку теоретико-методичні та технологічні аспекти формування цифрової компетентності педагогів в ІОС неперервної освіти на засадах компетентнісного підходу та цифровізації освіти.

Відзначимо **практичне значення одержаних результатів** полягає у розробленні методичних рекомендацій («Формування цифрової компетентності педагогів: від теорії до практики») і спецкурсів («Цифрова компетентність та інформаційна гігієна – складові фахової майстерності педагога», «Цифрові вміння педагогів: онлайн навчання – розширюємо можливості GOOGLE MEET») для навчально-методичного забезпечення фахових дисциплін, спрямованих на формування цифрової компетентності педагогів в ІОС неперервної освіти з інтеграцією предметної підготовки й налагодження міжпредметних зв'язків зrealізованих на базисі застосування цифрових засобів навчання.

Необхідно акцентувати увагу на можливості широкого використання розроблених дисертанткою матеріалів дослідження. Вони будуть у нагоді в організації і навчально-методичному забезпеченні освітнього процесу в закладах ППО, які здійснюють підвищення кваліфікації педагогів; для розроблення навчальних і методичних посібників, для вдосконалення теоретико-методичної й інформаційно-технологічної складової формування цифрової компетентності педагогів в ІОС неперервної освіти; для підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. Напрацювання дослідниці можна використовувати в діяльності регіональних центрів професійного розвитку вчителів та навчально-методичних центрів професійно-технічної освіти.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Результати дисертаційної роботи представлено у 25 публікаціях. З них – 1 стаття в міжнародному науковому виданні, що входить до науково метричної бази Web of Science, 5 – статті в наукових фахових виданнях України, 3 – статті в інших наукових (науково-методичних) виданнях, 13 – матеріали конференцій та 3 публікації (видання) науково-методичного характеру.

Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Аналіз змісту дисертації і основних положень публікацій Н. О. Рубльової дають підстави стверджувати наукову обґрунтованість і достовірність представлених результатів. Студіювання та коректне опрацювання наукових джерел, навчально-методичних видань, періодики, електронних ресурсів (222 найменування, з яких 13 – іноземною мовою) уможливило визначення теоретичних основ формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти; уточнення суті

ключових понять дослідження («цифровізація», «цифровізація освіти», «цифрові технології», «цифрова компетентність педагога», «інформаційно-освітнє середовище», «рамка цифрової компетентності», «педагогічні умови», «неперервна освіта»), а також визначення його базових інваріант у вигляді комплексу здатностей основного поняття дослідження «цифрова компетентність педагога».

Дисертанткою проаналізовано проблеми та стан формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти; схарактеризовано психолого-педагогічні та ергономічні засади формування у них цифрової компетентності; розроблено та застосовано структурно-компонентну та критеріально-рівневу характеристику сформованості цифрової компетентності педагогів та змодельовано структурно-функційну модель її формування у педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти.

Обґрунтованість одержаних Н. О. Рубльовою результатів забезпечується опертям на сучасні досягнення педагогічної і професійної освіти з проблеми формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти, інноваційний практичний досвід закладів післядипломної освіти, результати вивчення зарубіжних ідей реалізації означеного авторського задуму в системі неперервної освіти.

Об'єктивність дослідницького пошуку також підтверджена використанням спектру методів, з-поміж яких найбільш ефективними є *теоретичні*: систематизація, аналіз, порівняння наукової, навчальної, методичної літератури з тематики дослідження, що дозволить з'ясувати рівень наукової розробки проблеми дослідження, окреслить напрями розвитку передових прогресивних ідей у цій галузі, визначення методичних засад порушеної проблеми; узагальнення й моделювання з метою розробки структурно-функційної моделі формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти; *емпіричні*: пряме та опосередковане спостереження, опитування, анкетування, тестування, діагностичні методики, що дозволило систематизувати та узагальнити статистично-аналітичний матеріал; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та узагальнюючий етапи) для виявлення реального стану формування цифрової компетентності педагогів в ІОС неперервної освіти; *математичні*: (математичний аналіз, ранжування, обробка даних); *статистичні*: для підсумування, статистичної цифрової обробки одержаних результатів; *графічні*: (рисунок, діаграми, графіки, таблиці) для схематичного представлення, наочного ілюстрування, візуалізації та порівняння результатів проведеної експериментальної роботи.

Теоретичні положення, педагогічні умови, структурно-функційна модель, а також відібраний діагностичний інструментарій експериментально апробовано на базі: Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Волинського обласного інституту післядипломної

педагогічної освіти, Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. На різних етапах дослідження в експерименті брали участь педагоги, загальна кількість яких становила 416 осіб.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Структура дисертації та обсяг відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій для докторів філософії. Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел (222 найменувань, із них – 13 іноземними мовами), висновків, 19 додатків на 51 сторінці. Загальний обсяг дисертації – 343 сторінки. Обсяг основного тексту становить 233 сторінки. Робота містить 26 таблиць та 14 рисунків.

Зміст дисертації повною мірою розкриває етапи дослідницького пошуку, основні теоретичні і практичні результати. Науковий апарат дисертаційної роботи Н.О. Рубльової характеризується аргументованістю і коректністю.

У вступній частині обґрунтовано актуальність проблеми формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Висвітлено теоретичні напрацювання сучасних дослідників у педагогічній теорії та фахово окреслено методологічні орієнтири дослідницького пошуку з урахуванням специфіки проблеми дослідження. Запропоновані теоретичні та експериментальні методи наукової роботи сприяють реалізації концептуальної ідеї.

У *першому розділі* визначено теоретичні засади формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти; здійснено аналіз зазначеної проблеми та визначення ключових понять; розкрито суть і надано характеристику феномену «цифрова компетентність педагога»; обґрунтовано психолого-педагогічні та ергономічні засади формування цифрової компетентності педагогів в середовищі неперервної освіти.

На підставі змістового аналізу ключових категорій авторкою з'ясовано актуальність формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти, як основного інструменту удосконалення та покращення системи освіти, ефективного професійного розвитку та кар'єрного зростання педагогів в умовах сьогодення. Цілком логічним у цьому дослідженні є виокремлення концепту «цифрова компетентність педагога» як окремої лінії дослідження. Авторкою проаналізовано значний обсяг нормативно-правових документів і рекомендацій, розроблених і прийнятих на європейському і національному рівні, результати наукових досліджень, у яких висвітлено і доведено багатогранність зв'язків цього феномену з різними видами професійної діяльності педагогів та їх життєдіяльності. На цій основі обґрунтовано необхідність інтеграції наукових підходів до навчання – компетентнісного,

інноваційного, особистісно орієнтованого, андрагогічного та ін., що цілком відповідає сучасній парадигмі освіти і передбачає індивідуалізацію навчання, мобільність педагогів, реалізацію їх права вільного вибору форми, місця, темпу і змісту професійної підготовки.

Особливий акцент необхідно зробити на психолого-педагогічних та ергономічних аспектах формування цифрової компетентності педагогів в середовищі неперервної освіти, що стосується передусім здоров'я викладачів. Н.О. Рубльова наголошує, що формування усвідомленої потреби в цифровій компетентності як базису адекватної цифрової активності, доповнює будь-яку діяльність людини в сучасну епоху (с. 83). Це пов'язано передусім з цифровою безпекою, а також з необхідністю дотримуватися захисту авторського права, академічної доброчесності, що становить етичну складову педагогічної діяльності й так чи інакше впливає на морально-психологічний комфорт у колективі. В центрі уваги дисертантки питання розвитку взаємин між людиною і машиною (с. 93), які мають не тільки позитивні, але й негативні наслідки. Відбувається зміна змісту професійної діяльності, характеру пізнавальних процесів, трансформуються ролі педагога. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність пристосування робочих місць, посадових обов'язків, предметів, об'єктів і засобів праці, а також програмного забезпечення для найбільш безпечної та максимально ефективної роботи працівника, виходячи з фізичних і психологічних особливостей людського організму. Безумовно, використання узагальнених авторкою комплексних ергономічних показників (дієвість, освоєність, керованість, обслуговуваність) дозволять підвищити ефективність застосування цифрових засобів навчання в процесі неперервної освіти.

У *другому розділі* дисертанткою досліджено організаційно-методичні основи формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Нею проаналізовано реальний стан формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Здійснено ґрунтовний аналіз змісту, форми та методи й механізми розвитку зазначеної проблематики у закладах післядипломної педагогічної освіти Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Закарпатського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, комунального закладу Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Проаналізовано освітні програми підвищення кваліфікації педагогів та тематику навчальних занять курсів підвищення кваліфікації педагогів у вищезазначених закладах щодо виявлення досвіду формування ЦК педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. За результатами проведеного дослідження Н. О. Рубльова дійшла висновків: освітні програми закладів післядипломної освіти здебільшого відображають розвиток двох компонентів ЦК педагогів – операційно-діяльнісного та когнітивно-навчального, але значно менша увага приділяється розвитку мотиваційно-ціннісного компонента формування ЦК

педагогів; недостатньо освітніх програм, спрямованих на розвиток здатності створювати і використовувати педагогічні методики контролю й оцінювання рівня знань учнів, самооцінки власної професійної підготовки, її відповідності вимогам виду діяльності та опрацювання результатів оцінювання за допомогою цифрових технологій; відводиться замало годин для ознайомлення з новими знаннями та практичним випробуванням способів безпечного та ергономічного використання ЦТ, програмного забезпечення, навчальних та спеціалізованих комп'ютерних програм, платформ у професійній діяльності, застосування ергономічних аспектів використання ЦТ та дотримання академічної доброчесності, що передбачає позитивну мотивацію щодо розвитку власної ЦК педагога та ін. На цій основі авторкою сформульовано систему науково обґрунтованих та практично значущих дій, які є актуальними у підвищенні рівня сформованості цифрової компетентності педагогів.

Заслуговує на увагу структурно-компонентна та критеріально-рівнева характеристика сформованості ЦК педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти, розроблена Н. О. Рубльовою з урахуванням кваліфікаційних рівнів ЦК за дескрипторами національної рамки кваліфікацій, Рамки цифрової компетентності (DigComp 2.0). Нею використано творчий підхід до визначення структурно-компонентного складу ЦК педагогів – дисертантка співвіднесла компоненти з їх функціями, що дало змогу схарактеризувати функції цифрової компетентності педагогів і деталізувати дефініцію поняття «цифрова компетентність педагога», виділити рівні її сформованості, в якості показників та результатів досягнення певного рівня готовності педагогів до використання цифрових технологій (рівня розвитку їхньої ЦК) були обрані відповідні складники цифрової компетентності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-навчальний та операційно-діяльнісний). запропоновано сукупність критеріїв, що корелюються із означеними компонентами цифрової компетентності педагогів.

Спираючись на результати вивчення наукової літератури, проаналізованого досвіду роботи з організації неперервної освіти в курсовий і міжкурсний періоди підвищення кваліфікації, власний практичний досвід роботи в системі післядипломної педагогічної освіти Н.О. Рубльова визначила і схарактеризувала педагогічні умови: стимулювання позитивної мотивації до набуття ґрунтовних теоретичних знань та практичних умінь для покращення рівня власної цифрової компетентності педагогів у процесі підвищення кваліфікації в середовищі неперервної освіти, інтеграція різних форм організації освітнього процесу в системі ППО з метою систематизації, розширення та поглиблення знань, забезпечення рефлексивної активності педагогів та неперервності розвитку цифрової компетентності з метою самовдосконалення в контексті формування цифрової компетентності в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти (с. 178-179, 181-182).

У третьому розділі Наталією Олександрівною розроблено і обґрунтовано структурно-функційну модель формування цифрової компетентності педагогів

в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти (с. 196) як теоретичний базис та наукове підґрунтя для практичної реалізації педагогічних умов на кожному напрямі формування компонентів цифрової компетентності педагогів.

У цьому розділі висвітлено зміст педагогічного експерименту з перевірки ефективності педагогічних умов формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Проведення педагогічного експерименту забезпечено відповідною методикою, використанням вимірювальних засобів у авторській розробці (анкети, тести). В роботі відображене поетапне проведення експерименту, використовувався комплекс математично статистичних методів для обрахування його результатів.

Якісний і статистичний аналізи виявили тенденцію до позитивних змін у формуванні всіх структурних компонентів цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі на усіх рівнях розвитку. Використання t-критерію Стьюдента (після формувального етапу) для експериментальної та контрольної груп дав змогу дисертантці констатувати суттєві статистичні відмінності вибірок отриманих по завершенню педагогічного експерименту, що є підтвердженням ефективності розробленої нею навчально-методичного забезпечення формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти та виокремлених педагогічних умов в освітньому процесі системи післядипломної педагогічної освіти.

Науково-методичний інтерес представляють додатки до дисертації. Цікавим і оригінальним є діагностичний інструментарій – анкети, методики, тести і кейсові завдання для відображення результатів. Представлені матеріали спецкурсів, які можуть використовуватись у підвищенні кваліфікації та міжкурсовий період для самоосвіти.

Сформульовані в дисертації загальні висновки відображають належний рівень реалізації представлених у вступі дисертації мети і завдань роботи, а також указують на перспективність подальших наукових досліджень. Аналіз змісту і структури дисертації засвідчує, що поставлені завдання розв'язано, мету наукового пошуку досягнуто.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи, публікацій дає змогу зробити висновок, що Н. Рубльова дотрималася принципів академічної доброчесності. Нею в тексті роботи оформлено покликання на використані наукові, монографічні праці, періодичні видання тощо. Анотації відповідають основним положенням дисертації, їх структура і зміст ілюструють поетапність вирішення мети і завдань дисертації; вміщує основні положення, що демонструють логічність і поетапність дослідницького пошуку.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, висловимо певні побажання та зауваження.

1. Об'єктом даного дослідження визначено професійну підготовку педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. На с. 48 сформульоване визначення поняття «інформаційно-освітнє середовище неперервної освіти» як організоване середовище навчання, детерміноване системою чинників і умов, які забезпечують неперервне навчання людини. Однак його структура залишилась поза увагою дисертантки. На наш погляд, робота значно виграла би, якщо структура цього феномену була обґрунтована окремим підрозділом у першому розділі.

2. У процесі рецензування дисертації виявлено достатньо багатий арсенал методів дослідження, але на с. 30-31 (ВСТУП) вони описані загальними фразами без конкретизації, що унеможливорює оцінювання дослідницької компетентності дисертантки, її готовності до самостійної науково-дослідної роботи повною мірою.

3. У другому розділі дисертації (с. 178-179, 181-182) обґрунтовано педагогічні умови формування цифрової компетентності педагогів: стимулювання позитивної мотивації до набуття ґрунтовних теоретичних знань та практичних умінь для покращення рівня власної цифрової компетентності педагогів у процесі підвищення кваліфікації в середовищі неперервної освіти, інтеграція різних форм організації освітнього процесу в системі ППО з метою систематизації, розширення та поглиблення знань, забезпечення рефлексивної активності педагогів та неперервності розвитку цифрової компетентності з метою самовдосконалення в контексті формування цифрової компетентності в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти. Однак на с. 31 йдеться про сукупність інших педагогічних умов формування цифрової компетентності педагогів – діджиталізація освітнього простору, що забезпечує формування у вчителів позитивної мотивації до оволодіння цифровою компетентністю; моделювання педагогічної діяльності вчителя, насиченої застосуванням цифрових засобів навчання; розвиток здатностей педагогів до роботи із цифровими ресурсами й засобами навчання.

4. В обґрунтуванні методологічних підходів (с. 198-199) при розробленні структурно-функційної моделі формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти було б доцільно розкрити основні положення андрогогічного і міждисциплінарного підходів, адже йдеться про професійний розвиток і саморозвиток дорослих людей, якому притаманні варіативність, елективність, урахування особливостей індивідуальної освітньої траєкторії, міждисциплінарність у структуруванні змісту навчання.

5. На с. 231 авторкою вказується, що «для забезпечення достовірності результатів педагогічного експерименту створення КГ та ЕГ формувалося на принципах однорідності кількісних і якісних показників педагогів у групах та тотожності вибірок», але не вказуються ті ознаки (показники), за якими

формувались ці групи і досягались кількісна і якісна однорідність, здобуток якої в процесі підвищення кваліфікації дійсно є складним процесом.

6. Оскільки цифрова компетентність педагогів формувалась не лише через впровадження спецкурсів, розроблених дисертанткою, але й в процесі викладання інших дисциплін варто було би висвітлити підготовку викладачів ІШПО до участі в педагогічному експерименті.

Утім, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують науково-теоретичну і практичну цінність дисертаційної роботи і водночас розкривають перспективи проведення нових наукових розвідок з означеної проблеми. Варто наголосити, що Рубльова Наталія Олександрівна виявила творчі здібності та високий рівень розвитку дослідницької компетентності до наукового пошуку, засвідчила методологічну зрілість і відповідальність у процесі розв'язання цієї надзвичайно складної і водночас актуальної проблеми, досягла поставленої мети і завдяки цьому зробила вагомий внесок у збагачення знання в галузі освітніх, педагогічних наук.

Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підстави зробити висновки про те, що дисертаційне дослідження Рубльової Наталії Олександрівни на тему: «Формування цифрової компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі неперервної освіти», є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, заслуговує на позитивну оцінку та відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Це дає підстави для присудження Рубльовій Наталії Олександрівні наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу теорії і практики педагогічної
освіти Інституту педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Л. М. Петренко